

קצת מזה

לקט ארכיוני

התוכן:

- 1) סיפורו של ביה חרושת: "אמן" - החלוח.
- 2) קטעים אוטוביוגרפיים.
- 3) צלומים.
- 4) "עקרונות": קבוץ ג' והעיסרון.
- 5) "גם זה היה".
- 6) הרעיון - והתגובות.

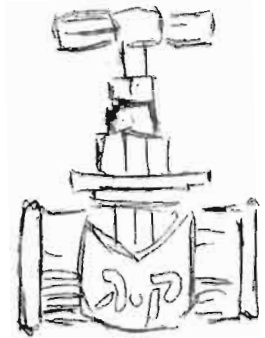
וקצת אלה

בחוברת ארכיוונית זו סטיית מהמסלול הכרזה לוגי בכדי להגיש חומר
שהיה בא לביטוי (אם בכלל) רק בצורה מצומצמת.

החומר לא שייך לחקופה אחת ומתרחע מ- 1939 - 1954.

קריאה מהנה!

בני ק.

מתולדותיו של בית חרושת אחד: "אמן" - צעדים ראשונים

(קטעים מתוך החוברת "25 שנה ל"אמן" שהוצא ב-1969)

ההחלטה על קניית המחרטה הראשונה

במלחמת העולם השנייה היו לצבא הבריטי דרכי אספקה ארוכות ומסוכנות
מאד. על כן הוא הפך את הארץ למרכז אספקה חשוב. הייסוב היהודי בא"י עבר
אז תהליך מזורז של תיעוש. כל בחי המלאכה גדלו והם עשו עסקים טובים
באספקת הזמנות לצבא. גם קיבוץ ג' נהנה מתהליך זה והוא פתח נגריה יחסית
גדולה, בהתאם למוצגים של אז.

ב- 1943 נולד הרעיון לפתח גם מסגריה. אז היתה לנו פלוגה בגבולות,
המסגריה אמורה היתה להיות היסוד של מפעל לתיקון מכונות ב נ ג ב.
הבסיס של ההצעה היתה העובדה שהיו לנו כמה חברים מסגריה בעלי נסיון.

בשאלה הזאת, האם לקנות מחרטה, התלבט אז הקיבוץ קשה. במסך כמה
שיחות דנו על כך. החליטו בחיוב. אחר כך פרעה על כך הוועדה לכלכלה של
הקב"א ובהספעת בא-כוחה החליטה היתה לא לקנות את המחרטה. בסוף הוחלט
בחיוב, ובינואר הגיעה המחרטה לסככת המסגריה בראסון....

(מתוך "גליונות הקיבוץ" פסח 1943)

מסגריה: קנינו מקדחה המסממת לעבודות בית. יש עוד לרכוש
מכונת הלחמה ועל ידי זה להצמיד את המסגריה קדימה. בוסח
עבודה זה יש לנו בעלי מקצוע מצויינים.
האם לא הגיע הזמן לחשוב על רכישת מחרטה!?!....

ב- 30.12.43 התקיימה שיחת קיבוץ בהסתתפות בא כוח המחלקה לכלכלה.

הנימוקים נגד קניית המחרטה:

1. אנו עומדים לפני תום המלחמה וההזמנות תפחתנה ואין לעשות השקעות שאינן משתלמות בזמן קצר.
  2. אנו עומדים לפני התייטבות. צריך לטמור את ההון להשקעות יסודיות. כל צעד בלתי זהיר מקטיף את האפשרויות לעתיד.
  3. עד עכשיו ידענו לטמור על אשראי בגלל פעולתנו הכספית הזהירה. אם לא נצליח להשיג, לקניית המחרטה, הלוואות לזמן ארוך - יש סכנה של הסחבנות כספית.
  4. פיתוח המסגריה יהיה על חשבון הנגריה.
- ...אחד החברים מסכת: סיקול כלכלי קר אומר לנו לא לקנות את המחרטה.

הנימוקים בעד קניית המחרטה:

בירו ז"ל: לי ברור, שאנו צריכים לפתח מסגריה מבלי להסתמך על עבודות קוניונקטורליות. הקמת מסגריה בלי מחרטה - לא תחזיק. יש להקנות לחברים את הנסיון עד שיווצר טוק רחב לתיקון מכוונות בנגב. יש לנצל את הזמן, שהמפעל אינו צריך לקיים את הקיבוץ.

נימוקים נוספים:

המסגריה תהיה מפעל טוב לעתיד. כיום יש הזמנות המוניות וישנה אפשרות לחדור לטוק.

(מתוך "גליונות הקיבוץ" שבט 1944)

המחרטה התחילה להסתובב... המסגריה רוצפה בלבני סיליקט. חלון זכוכית מגן בפני הגשם וחאורת חטמל מסווה למסגריה צורה של מפעל רציני. וכך הפכנו צריף פח לבית מלאכה מכני....

1944 - 1951

(אליהו מספר)..... הבעייה הראשונה שנחלקנו בה עם קניית המחרטה היתה, כמובן, בעיית העבודה. תור הזהב של תעסוקה מלאה בימי המלחמה חלף, עבר לו - ולכן היינו צריכים לעמול קשה כדי להשיג הזמנות... קטוננו קטרים עם כמה בתי מלאכה בתל-אביב ומהם קיבלנו בעיקר עבודות חרטות מקצועיות. אך... חיפשנו אחר מוצר קבוע יותר כדי לא להיות תלויים בעבודות מן היד אל הפה.

לבסוף התקדמנו עם חברת "אביזר", חברת המטווקת חלקי חילוף למכוניות. אמנם היא סיפקה לנו הזמנות די רציניות, אך לא פתרנו את הבעייה כיצד להתגבר על החקופות ה"מתות" בין עבודה לעבודה... לא תהיה לבית המלאכה מסלנו תקומה אם לא ימצא לו מוצר קבוע....

חיפשנו, בדקנו, התיעצנו - עד אשר נפל הפור על הברזים.

ב- 1945 התחלנו לעבד ברזים. יוצק מ"פרדס כץ" סיפק לנו יציקות. בעבודה הזאת "חברנו את השיניים". היציקות היו יקרות ו- 70% מהן היו לא טובות. בכל זאת לא רצינו להרפות מהתוצר. נסינו כל מיני ברזים. עסקנו גם בליטוט. בתחילה היה קשה לדעת אם קלענו למטרה או לא. מטעמי זהירות החילוננו בייצור ברזים - אך יחד עם זאת לא הפסקנו את הקשר עם מקומות העבודה האחרים. עבודת ייצור הברזים היתה שונה בתכלית מהעבודות שעסקנו בהן עד אז. היינו חסרי כל נסיון. מיד התברר לנו שעלינו לעמוד בתחרות קשה עם רבים וגדולים וטובים מאיתנו. נוכחנו לדעת שלא תהיה לנו זכות קיום, אלא אם נהיה מסוגלים לייצר בזמן קצר כמות גדולה של ברזים ומכל הסוגים (20 במספר). סיכוכ זה העמיד אותנו בפני בעייה רצינית והיא: העברת המפעל מטיטות ייצור פרימיטיביות לפסי ייצור חרוטתי...

הצטרפות החברים מאמריקה: יש לציין את התחלת העלייה של החברים מאמריקה ב- 1946. הם הביאו איתם 4 דברים:

1. יחס רציני ומרחיק ראות ביחס למפעל העטייתי בקיבוץ;
2. בעלי מקצוע;
3. ציוד;
4. קשרים באמריקה שאיפשרו לנו רכיסת ציוד יחס ולעתיד לבוא - יצוא לארה"ב;

מתוך דברי חברים (בשיחת שיחזור חולדות המפעל) מתקבל הרושם שזכמו עם קניית המחרטה - כך גם החלטות חשובות אחרות - על המפעל התקבלו לא פעם באופן מקרי; ולא חמיד ידע הקיבוץ לאן חוביל החלטה זו או אחרת, כמו למשל, ההחלטה על קניית מכונת היציקה הראשונה: —

נוכחנו לדעת, שלא נוכל לבסס את המפעל על יציקות קנויות כי הן יקרות וטיבן ירוד. התחלנו לחשוב על יציקה עצמית. בדקנו צורות יציקה שונות: חול, "קוקילה" ויציקת לחץ. הגענו למסקנה שעלינו לעסוק ביציקת לחץ כי הטיטות האחרות תעסקנה הרבה עובדים ואלה חסרים לנו. התקשרנו עם החברים שעוד היו באמריקה וביקשנו מהם לבדוק את העניין. ועדת המטק לא ידעה בדיוק מהי מכונת יציקה, אבל כאשר התקבל מכתב מיצחק קדם שיטנה אפשרות לקנות מכונה - היא החליטה לחייב את הקנייה והדבר הובא לשיחה. חברים נזכרים, שבאותה שיחה קם חבר שהתנגד להצעה ואמר: "על ידי התענייה נהרוס את הקיבוץ מבחינה חברתית". השיחה החליטה בחיוב.

אדי מספר: "הייתי בין החברים האחרונים שנסארו בארה"ב, הם עסקנו באריזת ציוד עבור ה"הגנה". בא יצחק וסיפר שהקיבוץ בארץ החליט לרכוש מכונת יציקה ומתכוונים לצקת בה פליז. נפגשתי עם כמה בעלי מקצוע וחאלתי לדעתם. כולם אמרו שלא בא בחשבון לצקת פליז ביציקת לחץ, אבל הקיבוץ החליט - צריך לקנות את המכונה."

יצחק קדם מספר: "כשקיבלנו את המכתב על החלטת השיחה - עמדו לפנינו שתי שאלות: 1. איזו מכונה קונים? 2. איפה למצוא את הכסף?"

1. החבר, יחלוצי היצרנים חל מכונות יציקה באמריקה היו יהודים וביניהם מחפח "לסטר", שהמכונות שלהם הן מהטובות ביותר. הגעתי לשם. גם נתן לסטר והמהנדסים שלו הציעו להזהר מיציקת פליז כי אין עדיין מספיק נטיון - היו כאלונות בחטח זה. לפי דעתו יש רק תנאי אחד שיכול להבטיח הצלחה: אנשים מתאימים שיגשו לעבודה הזאת במרץ ובהתמסרות רבה. זה עודד אותי, כי ידעתי זאת התנאי הזה אנו יכולים לקיים....
2. בעניין הת לוס - המחיר היה יקר: 16,000 - 15 \$. ראה הקהילה היהודית בקליבלנד, שהיה חבר הנהלה ב"לסטר" העביר החלטה בהנהלה לתת לנו הנחה של 25%. את הכסף אספתי מהורים, מידידים ועל ידי כל מיני סידורים במס הכנסה. סידרנו שלא נחלם מכס - על ידי אישור ז'אנו מקבלינו את המכונה כמחנה."

במלחמת החרור: מכונת היציקה הגיעה לחצור ערב מלחמת החרור. העמדנו אותה למטה בסביבת הרפת. כשהתחילה ההפגזה של המצרים - היא קיבלה רסיסים. בהפגזה הראשונה העברנו אותה לראשון והפעלנו אותה. קודם לכך קיבל מורצ'ו הכתרה ביציקה במפעל של "תע"ט". יצקנו אז חלקי פגזים בשביל צה"ל. את התבניות עשינו בעצמנו. אח"כ יצקנו ברזית בחבנית שקיבלנו מחו"ל. (כמה חודשים לפני שקיבלנו את מכונת היציקה כבר התחלנו לייצר חלקים בשביל "תע"ט". הם נתנו לנו מכונות עיבוד ואנו ייצרנו בובילת חלקים לסטניה).

עד 1949 היה המפעל בסככת פח רעועה בראשון לציון. אחרי מלחמת החרור העבירו כמה מכונות לצריף דיקס בחצור (צריף "טביט", ז"ל). ב- 1949 עברנו למיבנה הקבוע הראשון: המיבנה היה אז בן 300 מ"ר.... אחרי תקופה ארוכה בסככה הוא נראה אז כ"היכל".

יעקב אטל מספר (הוא היה אז מרכז הוץ): "הייתי יושב ב"איחוד" כאילו זה היה המשרד שלנו. שם הכרתי את יונה. קיבלתי אצלו את ההזמנה הראשונה לקופסת חמל. אח"כ התברר שהתבנית עלתה פי עשרה מהמחיר שהוסכם אך הוא שילם מבלי לומר מילה".

באותה תקופה נעשו גישושים לייצור בכיוונים שונים: התחלנו להתעניין גם באביזרי הטקיייה. הלכנו ל"המטביר" לראות את ציוד ההטקיייה המיובא. אמרנו להם, "נוכל לייצר אותו אצלנו - אך לא רצו לסמוך עלינו. התחלנו בעצמנו לקבל הזמנות מהמטקים, הזמינו רק 2000 מצמדיט. מספר כזה לא הספיק להתחלה. ב- 1951 כבר התחלנו לייצר. היה ויכוח אם לצקת ביציקת חול או לעשות חבנית למכונה שלנו. הוחלט לצקת אצלנו. בהתחלה היו לנו הרבה בעיות בייצור, כי אנו לא העתקנו דגם מיובא - אלא ייצרנו תוצרים אורגי-נליים - וזה עלה ביוקר.....

הסנה התחלנו במבצע "וספרת לבניך": הקלטה
וסכתוב קורות חייהם של ותיקים עד (בערך) סוף
הסנה הראשונה בקיבוץ.
בחוברת זו מופיעים קטעים מחוך 3 אוטוביוגרפיות
כאלה: 1. גיורא בן-יהודה
2. טרה אהל
3. יחזקאל קונפינו

ואלה תולדות

גיורא בן-יהודה

נולדתי ב- 1917 בהיילברוך בדרום גרמניה. ב- 1925 היו בעיר כ-900 יהודים, מחוך אוכלוסייה כללית של כ- 75,000 תושבים. בעניין לציין, שהאוכלוסייה היהודית הייתה מפוזרת בכפרים ומסביב לעיר: בעשרות כפרים. היו להם מטקים הקלאיים קטנים: גידלו עצי פרי, פרות, פיטמו אווזים (מקצוע "יהודי") ועסקו גם במסחר. קהילות אלה היו קטנות - בגודל של 5 - 10 משפחות, נחיו בטביבה במחך דורות.

ביתנו היה ליברלי מאד. מצד אמי - המשפחה הייתה חילונית, אך לא מחבוללת. אף פעם לא הסתירו את יהדותם - אך גם לא הפגינו אותה. דודי היה עורך דין ופעיל מאד במפלגה הסוציאליסטית. בכלל, האגף של אמי היה פעיל מאד בתחום הפוליטי. היה במשפחתנו אפילו יור אחד - סוציאליסט. הדוד, עורך הדין, עסק בהגנה משפטית על פתוטי העם. הוא נפטר משבץ ב- 1932. אמי אמרה, "שהיה לו מזל" שמת לפני עליית היטלר לשלטון - אחרת גורלו היה מר. הדודה נשלחה למחנה ריכוז ולא טבה ממנו.

בביתנו לא חרנו על כשרות. בבית הכנסת ביקרנו רק בחגים - אך ציינו את כל החגים בבית. אמי הייתה אה עצמה בכל זאת, לא בגלל שהשתכנעה בכך, אלא בגלל התחשבות בסבים. הם היו יהודים גאים, אך לפי ההגדרה: "אזרחי גרמניה, בני דת משה".

אבי לחם במלחמת העולם הראשונה בחזית המזרחית ועם סיום המלחמה שרת כסנה בצבא הכיבוש הגרמני בעיירה ברדיצ'וב ברוסיה. שם כהן כמפקד האזרחי מטעם הצבא. פה לראשונה נפגש ממש עם "יהודי המזרח". זאת הייתה בסבילו חווייה גדולה מאד והרבה לספר על כך. אני חושב, שתקופה זו הספיעה עליו בכיוון הציונות....

יש לי רק אח אחד, בוגר ממני ב- 4 שנים. יתסינו עם הורינו היו מצויינים. אבי היה שוחר ועסק קצת בתעשיית מקטרות ומקלות הליכה. מפעל זה ירש מאביו. אמי עזרה לו בחנות, אך נוסף לזה עסקה הרבה בספורט - בעיקר בטניס. ספורט זה היה יוקרתי ויקר, אך כשנוסד קלוב הטניס בעיירה לא נתנו ליהודים להצטרף. היהודים, שביניהם היו חתקנים טובים (כולל אמי) הקימו לעצמם קלוב טניס שהיה יפה מזה של הגויים.

היחסים עם הגויים, בכלל, היו פתוחים ופשוטים (חוץ מהמקרה של הטניס). אינני זוכר מקרים של אפליה בחיי יום-יום עד 1933 (זנח עליית הנאצים לשלטון). לא הסתגרנו במיטגרה יהודית בלעדית... רוב היהודים עסקו במסחר ובמקצועות "חופשיים". היו רופאים, רופאי שיניים ועורכי דין; היו אפילו כמה תעשיינים ועובדי בנק בכירים.

אחי ואני למדנו בגמנסיה הומניסטית "קלאסית", ז.א. למדנו לטינית. כל 9 חנות הלימוד, אך גם יוונית, אנגלית וצרפתית. בית הספר היה מאד ריאקציוני ולכן, למדו באופן טבעי את כל המקצועות ה"עתיקים". חבר המורים היה לאומני: קציני צבא לחעבר, טואפי נקט ומחוסכלים, שלא הסתירו את דיעותיהם הקיצוניות.

אני זוכר היטב את ה-1 באפריל בשנת 1933. בתאריך זה הכריזו הנאצים "בויקוט" (חרם) על החנוונים היהודים. הם העמידו ליד כל חנות יהודית מסמרת של הס.א. (פלוגות הסער) עם שלט "אל תקנה אצל יהודים"! מינואר עד אפריל שנה זו יכולנו לראות איך האנשים, טאף פעם לא התעניינו בפוליטיקה - התחילו להתלבט במדי הס.א.או, לפחות, לענות את צלב הקרס. היה מורגש שכולם מסתדלים למצוא חן בעיני הנאצים. הבולטים ביותר בין אלה היו דווקא הפעילים הקומוניסטים...

בית הספר שלי היה, כאמור, ריאקציוני מאד. רק מורה אחד היה קצת ליברלי - המורה לאנגלית. הוא היה צעיר יותר מיתר המורים והשתדל מאד למצוא חן בעיני התלמידים בגיחתו הליברלית ופתיחותו בענייני הוראה. באותו יום ראשון באפריל, הוא נכנס לכיתה במועל יד וברכת "הייל היטלר". דווקא הוא היה המורה הראשון שהפגין את השתלבותו במסטר החדש. זה גרם לי להלם... ובו במקום הסקתי את המסקנות. אספתי את הספרים שלי ועליתי למנהל בית-הספר. אמרתי לו, שאני עוזב את בית הספר ושהגעתי למטקנה שאינני מסוגל עוד להיות בגרמניה. אותו מנהל ריאקציוני סגר את הדלת, נעל אותה מבפנים, חיבק אותי, פרץ בבכי ואמר: "אתה מכיר אותי ויודע את השקפותי. כל מה שעומד לעבור עכשיו על גרמניה - זה אסון! אני מברך אותך. במקומך הייתי עושה את אותו הדבר. אני מאחל לך כל טוב!" (יותר מאוחר היא התאבד). כמעט אותו דבר קרה לי אצל מנהל הספרייה כשבאתי להחזיר את ספרי. הוא גם כן נעל את הדלת בכדי להפרד ממני.

אך מה אני להוריס? סה"כ הייתי אז בן 16. "למזלי" - אותו הלם העבר עלי עבר גם על אבי באותו יום. בזמן ה"בויקוט" (החרם) העמידו ליד החנות שלנו אחד מחברי אבא שהיה קומוניסט. הוא נעמד שם לבוש במדי ס.א. ליד השלט. אבי נדהם. הוא סגר את החנות וחזר הביתה. עם פגשתי אותו. אמרתי לו שהחלטתי לעזוב את גרמניה. הוא מיד קיבל את זה ואמר, שעלי לעשות את מה שאני חושב לנכון. היה לי חבר מחנועת הנוער היהודי בעיר שלנו. סיפרתי לו הכל והתייעצנו. אותו חבר (מרדכי שקד - היום חבר גבעת-חיים) הביא לי חוברת על "עליית הנוער" ושנינו החלטנו להרשם (עליית הנוער קמה ביזמתה של רחה פרייער והקבוצה הראשונה הגיעה ארצה לבן-שמך ב-1932. הקבוצה הראשונה של הנריאטה סולד הגיעה לעין-חרוד ב-1933 - חברינו דן צירקין ושאל קניגסברג ז"ל היו בקבוצה זו).

הורי הציעו שאסע לברלין לבדוק את העניין. אבי מאד עודד אותי בזה. נסעתי נרחמתי וחזרתי הביתה (יולי 1933) לחכות להודעה. אחרי מספר חודשים קיבלתי הזמנה לבוא למחנה הכנה של עליית הנוער. התארגנה כבר קבוצת עלייה ומטרת המחנה הייתה היכרות בין נערי הקבוצה. המחנה החקיים בוילה של יהודי עמיר בקרבת ברלין. כל הקבוצה, שמנתה כ-40 נער, שהתה במחנה שלושה שבועות. כעבור שלושה שבועות נוספים נקבע כבר תאריך לעלייה. הקבוצה שלנו נפגשה במינכן ונסענו ברכבת לטריאסט ומשם הפלגנו לארץ - (אילנה בארי הצטרפה אלינו בנמל).

הסוכנות היהודית לא"י, מחלקת-העלייה
 Jewish Agency for Palestine, Immigration Department
 משרד א"י מרכזי, ורשה — ~~Jerusalem~~
 Palestine Office

תעודת-עלייה
 PALESTINE IMMIGRANT CERTIFICATE

No. 1264 / 34

סוג
 Category B

השם
 Name Ludwig Marschall

תאריך
 Date

חוקר
 Inspector

הרשום בספרייה אג הסוכנות היהודית לא"י
 Registered in the Library of the Jewish Agency for Palestine

המשרד הארצי לעלייה
 The Central Office for Immigration

המשרד הארצי לעלייה
 The Central Office for Immigration

שרה אשל ואחיה ברחובות

יחזקאל בהרי כולגריה

תעודת העלייה של גיורא בן יהודה 1934

כך זה היה

(מתוך "גליונות הקיבוץ" 13.12.39)

ההסתה הפרועה

אכן, החוגים הריאקציוניים ביישוב יודעים יפה כיצד לנצל טעת חירום זה למטרותיהם. הבורגנות לא תחמיץ את ההזדמנות לטבור את חנועת הפועלים, להניף את גרונן הטמד בייחוד על "החומר הצעיר".

דווקא היום, בימי מלחמה, צמצום הזכויות הפוליטיות ודיכוי חופש הביטוי - משתדלת הבורגנות בצורה פרובוקטיבית מובהקת למשוך את עין השלטונות (הבריטיים) אלינו למען החרימנו ולמען דכאנו. הם לא יסקטו ולא ינחו עד ידחפו אותנו לזרועות הפעולה הקונספירטיבית, לפעולה במחתרת.

..... לאזכרה של הריאקציה היישובית ועיתונייה ("הבקר", "המסקיף") אין הם בודדים במערכה נגדינו. עודר לה במיטב יכולתו- עיתון הפועלים "דבר", עם עורכו בראש. תחת איצטלה של "איחוד" והגברת כוחה של חנועת הפועלים, מתנהל מטע צלב נגדנו. "בסם האיחוד והלעזדים המשותפים להחזרה" וספא"י מנהלת האחרונה הסתה ותעמולה דמגוגית בלתי מרוסנת זה כמה שבועות. למען מטרת הגשמת האיחוד אין עורך "דבר" מכיר בשום סייג. הוא מגיש לפועל יום יום מנה הגונה של שיקוצים וסילופים נגדנו. כעת ברור יותר מחמיד שלא יהיה לנו כל יסוד ובסיס משותף עם מפא"י לאיחוד - באם היא חמסין בהסתה כזאת. וצו חייב יהיה לנו - לצאת לפעולה פוליטית למען הגברת כוחנו והתפעתנו בציבור הפועלים ולמען גיבוש הכוח המהפכני בקרב ציבור הפועלים. (א)

עקרונות

היום, מובן מאליו סמותר לענין בקיבוץ - ואפילו בין כחלי המוסד החינוכי ה"חופעה" איננה בלתי ידועה. בשנת תשמ"ב הקיבוץ הקציב לעיסוק קרוב למליון לירות.

אך פעם המצב היה שונה לגמרי. השתדלתי לרכז פה חומר על הדיונים: יזוהחלטות בקיבוץ בנדון בשנים 1946 - 1949.

(מתוך "גליונות הקיבוץ" 11.11.44)

ו' חברים מוסרת: חברים! בפנינו שונות של החצר, בפגישות עם חברים, נשמעים ויכוחים בשאלת העיסוק. הבעיה הזאת הגיעה לשלב כזה, שרוב אי אפשר לעבור עליה לסדר היום מבלי לברר את הוואלה מיסודה....

"לקראת שיחה" על העישון

ראשון לציון 6.11.46

ועדת החבריה מוסרת:

א. אחר החלטות ממוינת בקיבוץ בשאלה זו בתקופה האחרונה - הבשיל הצורך בהכרעה ברורה ובלתי משתמעת לשתי פנים.

ב. החברים המעוניינים מציעים הצעות שונות. יש המכירים בצדקת הנוהג הכללי בקיבוץ אך טוענים שאינם מסוגלים לקיימו. חברים אחרים מוכנים לוותר על העישון - אם הקיבוץ יעמוד בעקביות על קיום החלטתו. ישנה גם הצעה התובעת שהקיבוץ כולו יחזור בו בכלל מהתנגדותו לעישון.

ג. התיחסנו לדעתו של מיעוט חברי הוועדה, הסבורים כי רצוי אמנם לשמור על שלילת העישון גם להבא לגבי כלל הקיבוץ - אך תוך התרת הנוהג למספר חברים, אשר אין לכפות עליהם (לפי דעת המיעוט) ויתור זה. הצעה זו נראית לנו כבלתי ניתנת להגשמה במציאותנו. אין סיכוי שנוהג זה, לאחר היכר ע"י הקיבוץ, יצטמצם לאורך ימים בתחום מוגבל של יחידים. בתוצאותיה המעשיות מזדהה הצעה זו עם התביעה לנהוג בעניין זה לפי המקובל בקיבוצים בדרך כלל.

ד. חשיבות רבה נודעת לחידוש החלטת הקיבוץ בדבר שלילת העישון. החלטה זו מהווה חלק בלתי נפרד של מערכת ערכינו. ולא זו בלבד - כשם שסיכום זה שימש לנו כסמל לדריכות חלוצית - כך מחוייב להתפרט ביטולו כנכונות הקיבוץ להיסוג מדריכות זו בשטחי חייו השונים.

ה. הוועדה מציעה, איפוא, שהקיבוץ יחדש במלוא הבהירות את החלטתו בעניין שלילת העישון בחוכו ויתן לוועדה להוציאה לפועל.

הערה: במקרה שהקיבוץ יקבל את ההצעה הנ"ל - תציע הוועדה לאפשר לחברים שהתרגלו לעישון להגמל מזה במשך

חודשים נובמבר, דצמבר ולהקציב להם לתקופה מוגבלת זו את האמצעים הדרושים.

(מתוך ספר הפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ 12.11.46)

ידידי: ...הוויכוח (בעניין העיסוק) הוא חלק בלתי נפרד מוויכוח יותר רחב... ייתכן שתי השקפות: א) האדם אינו ניתן לשינוי;

ב) אפשר לקדם ולפתח את האדם - ואותו דבר

לגבי קיבוצים. יית האומרים שיש קיבוץ

"סטנדרטי", שבמוקדם או מאוחר כל קיבוץ

מגיע אליו... הקיבוץ שלנו התבסס על ההנחה

ש"יש לפתח את הקיבוץ ולקדם..."

העיסוק הוא חלק מהחאלה הכללית אך הוא המסמל. מה חרטה של המתיחות

שנוצרה סביב הבעיה הזאת? היסוד הוא בערך הסמלי עבורנו.....

חיים: ...מה זה עיסוק? זהו פיתוי, תאוה; תאוה גדולה מאד. יש אנשים

שבין סיגרים ללחם - בוחרים בסיגרים. בטלחה מקרים יכול האדם להתגבר

על הבעיה: 1. כשהחינוך מקל עליו את ההתגברות

2. חוסר אמצעים

3. הזדהות עם הרעיון.

אני חושב, שאין כל נימוק רעיוני, הנועתי נגד העיסוק. הראיה לכך היא

הפתיחה של ידידי (ראה למעלה). הוא לא אמר שום דבר המצדיק את האיסור על

העיסוק. אפשר להסביר זאת רק כסייג - סייג לתורה: אם נעבור אותו סייג -

קיימת סכנה לכל התורה. אני לא חושב, שזה נימוק כה חזק כדי לאלץ אדם

להתגבר על השוקה כה חזקה....

אני חושב, שבצורה מוחלטת לא יגזימו הקיבוץ את הדבר הזה. הוא רק יכול

להחזיק ולהוריד את העניין למחרת - וכעבור כמה ימים יחגלה הדבר ביתר

שאת... כל המלחמה נגד העיסוק היא מלחמה דוץ קיבוטית... ולהוציא 5 תברית

בגלל העיסוק - אסור לעשות....

יחזקאל: שאלת העיסוק קטורה בהרבה מאד שאלות בקיבוץ. בשאלת העיסוק

אינני מתווכח עכשיו. אני אינני רוצה שבקיבוץ שלנו יעשו - וזה הכל! אני

רוצה לגעת בבעיה אחת והיא - בעיית הגשמת החלטות השיחה. לו גזבר היה

מועל בכספי הקיבוץ - היינו מוציאים אותו מיד. את חבר מועל בעקרונות

הקיבוץ - אנו מתחילים להתפלסף ולהפסד הצדקה לאי-הוצאתו מהקיבוץ. אני

מעריך מאד את חיי הקיבוץ ועקרונות הקיבוץ ואני מוכן להוציא כל חבר

קיבוץ על מקרה של פגיעה בעיקרון יסודי של הקיבוץ.

לדעתי, יש אפשרות אחת בלבד: "חבר יגיד: "או שתאפשרו לי לעשן - או שאני

עוזב את הקיבוץ". אינני נכנס לוויכוח: מה עיסוק, מי עיסוק, מו עיסוק.

אני יודע שמרכס עישן, מאיר יערי מעשן ואולי גם סטאלין. כל זה אינו קובע

בטבילי. הבעיה העיקרית היא - באיזו מידה יש לקיבוץ כוח להטיל את מרותו

על הפרט....

בני ר': דבריו של יחזקאל נאמרו באותו טון שהם אינם צריכים להאמר. זה

דומה לאדם, שעומד גבוה, גבוה. אנתנו לא נכתיב מלמעלה את המוטר הקיבוצי.

אני מצטרף לדעת הוועדה שהעיסוק הוא תאוה, אבל איננו תאוה "טבעית"...

את אנשים בוגרים מאיתנו יכולים להגמל מעיסוק - אין כל סיבה לחבר שלנו

לא יוכל....

על הקיבוץ לתת לחבר את האפשרות לבחור בין היסארות בקיבוץ בלי עיסוק -

או לעזוב.

דן: פעם אמרנו שפועל בעל הכרה אינו צריך לעסוק, אני רוצה לדעת למה אנו צריכים להיות, בנקודה זו, מובדלים מסאר הקיבוצים... אני חושב שחבר שמעטן יש לו מקום אצלנו וצריך לתת לו תקציב עיסוק.

לובקה: ... בקיבוץ שלנו יש הרגשה שקיבלנו על עצמנו ערכים כבדים מנסוא. יש החוזבים שכבר הגיע הזמן להתחרר מאותם עקרונות שקיבלנו על עצמנו... העיסוק הוא ביסודי של יצרי האדם ואינו הולם חברה על דרגה פסיכולוגית גבוהה... לי ברור שציונות וסוציאליזם יתגזמו גם עם עתן הסיגריטה. אם כך- מה מפלה אותנו מקיבוצים סומריים אחרים? התחובה להאלה זו ברורה כבר שנים לקיבוץ... כאן (בענייני עיסוק) היחה התקפה גסה על עקרונות הקיבוץ. גם על הגורם הכספי אי אפשר לוותר... לדעתי - יש לקיבוץ רק אפשרות אחת: החלטה על אי-עיסוק וביצוע החלטה זו. אני יודע שיפלו קרבנות ואין להתע מהן....

ההצבעה לאחר היחה זו - (בראיון לציון)

בעד ההצעה של סלילת העיסוק עד להוצאה מהקיבוץ הצביעו 48 חברים
בעד ההצעה שהקיבוץ יאפשר לחבריה לעסוק הצביעו 5 חברים
בעד ההצעה שהקיבוץ אינו מוציא חבר שמעטן הצביעו 5 חברים
נמנעו 12 חברים

ב- 8.3.47

גם בראיון וגם בתצור היה המסך לדיון על העיסוק והתקיימה

הצבעות:
לקיים את ההחלטות הקודמות: בעד 43+8 נגד 4+7
לאפשר מקרים יוצאים מן הכלל: בעד 9+2 נגד 40+8

ב- 12.3.49

התקיים טוב דיון ממוסך על העיסוק ואנו מביאים קטעים מספר הפרוטוקולית:

רחל ט': ... בקיבוץ 7 מעטנית רציניים, 5 מהם מוכנים ללחוץ בעד העיסוק אך מוכנים גם להכניע להחלטה נגדית של הקיבוץ. סגני מעטנים הודיעו שלא יקבלו טרם הכרעה וימשיכו לעסוק. ו' החברים החליטה שחני אנשים לא יכפו את רצונם על הקיבוץ כולו ובאם רצונם להיות חברים בקיבוצנו עליהם להפסיק לעסוק... דבר בזה כבר 10 שנים... הבעיה היא - חוסר היכולת של ביצוע.

חמואל ב': מסתייג מהעיקרון האידיאולוגי. גם הוא חונך בחנועה נוער, אבל בנסיבות מיוחדות הרגיש את הצורך לעסוק... אח מרות הקיבוץ מוכן לקבל בדברים הנידונים שהוא חושב אותם לחשובים - אבל לעולם לא יקבל הכרעות של הקיבוץ בענייני טעם. העיסוק הוא דבר של טעם ותענוג כמו הצגה וכו'... בסבילו עומדת רק הבעיה הכספית. איננו מרגיש צורך והכרח לוותר על הנאת זו...

לובקה: אי אפשר לקבל את ההנחה של חמואל שהקיבוץ אינו יכול לקבוע לעצמו סגנון חיים. יש קשר בין חוכך וצורה ועיסוק נכלל בתוך זה. מבהינה זו יש לקיבוץ זכות לקבוע את סגנון חיים נכלל. בקיבוצנו נקבע האי-עיסוק בחור חלק אינטגרלי של סגנון חיים. בכל חברה קיימיה סמלים (אפילו אם זה נכלל בגדר אי-רציונלי)... מעולם לא ראינו את עצמנו כחברה אנטי-ניקוטינים.

כל ההסברות הבריאותיות על הנזק בעישון אינן בהם יסוד רציני, שכן מליונים של בני אדם בחרו בנזק הבריאותי הלזה וביניהם מהפכנים ומורדי עולם טובים ומעולים. ביכולתנו היום לטלול את העישון מטני נימוקים עיקריים:
 א. אינן כל צורך לוותר על ערכי וסמלי התנועה הנוער בזמן הרוב החברה מאמינן בהם ורואה בהם סמל ודגל לדרך חברתית מסוימת. בוודאי אינן כל ערך אוביקטיבי בלתי תלוי לסמל כזה ואינן גם לדגל - והוא יכול להיות חתיכת סמרטוט. עם זאת, יש ערך עצום לסמל ודגל לכל חברה לוחמת וברצון או שלא ברצון זהו המצב בקיבוצנו: אי-עישון - זהו סמל אשר ערעורו פרושו ערעור מסכת ולמה של רגשות קיבוציים.

ב. קיימת דיספרופורציה בין כלל הוצאותינו לחבר, אשר אנו רואים אותן **בחיוביות** - לבינן הוצאות העישון.... הסכום עולה בהרבה על ההוצאות לתרבות ומתקרב לכלל הוצאה של תרבות והוצאות חבריות גם יחד....

אלישע: ...יש תופעה בקיבוצנו של עייפות מכל המטא החלוצי ובחיל יום-יום שוכחים את שאיפותנו וגוברת הנטייה להחלים עם החריגים. הקושי שלנו להגשים את זה שהטלנו על עצמנו גורם לכך שאנו מתעסקים ומטפלים בדברים קטנים מאד; זהו תוכן השיחות שלנו והחיים שלנו. הזאלה היא כיצד לשנות את המצב. לאור זאת - אם הווייתנו על עיקרון אי-עישון יעזור לחבר את המצב של התמכרות וציניות - אני בעד זה. ההחלטות החוזרות שלנו לקיים את העקרונות אינן עוזרות... האחיזה בצפוניים לעמדות נוקשות איננו פיתרון עד הסוף.

חיים מאירי: ...אסור לנו להחליט על תקציב אם מאירים את העישון כי זה יפתח פתח לפרצות בוייתוף ושוויון. צריך או להוציא את המעטנים מהקיבוץ או לתת תקציב מיוחד לעישון....

צבי א': אינני מתנגד לעישון.... אינן צורך לתת תקציב לעישון. אם מישהו יעטן בלי תקציב בקיבוץ זה לא סותר את עקרונות הקיבוץ יותר מאשר אכילה הרבה וקולד בלי תקציב.

הוחלט: 21 : 50 שאינן לראות עיקרון באי-עישון.			
על בעיות תקציב זכו' תחקים שיחה נוספת.			
ב- 2.4.49 הייתה הצבעה חוזרת ואלה היו התוצאות:			
<u>אי-עישון כעיקרון</u>	בעד: 20	נגד: 37	
<u>יחס חלילי לעישון אצלנו</u>	בעד: 41	נגד: 12	
<u>מתן תקציב לעישון</u>	בעד: 26	נגד: 32	

מתוך "על החל" - 19.8.49

בזמנו הוחלט שהקיבוץ אינו מעטן, אולם אינו מוציא מחוכו חבדיה מעינים. מאד לא גדל בהרבה מספר המעטנים בקיבוץ אך הם אינם מקבלים תקציב ממוסדות הקיבוץ. נשאלת השאלה: האם הייתה מטרת ההחלטה להוריד בעינינו את ערך החברים המעטנים? יש מיד לתקן את המעוות ולהקציב לחברים המעטנים את הסכום המקובל!

(צבי ב.א.)

31.10.50 בשיחת הקיבוץ הוחלט על חקציב לעיסון

("על התל" 11.11.50)

- לאחר החלטת הוועדה על חקציב לעיסון, סיכמה ו' חברים את הדרך שבה יוסדר העניין:
1. החקציב יהיה לפי החקציב של הקיבוץ הארצי
  2. יאושר חקציב למעטנות ה"ידועים בציבור"; "המצטרפים" יחכו לשנה החקציבית החדשה
  3. מתנות של סיגריות - דינן כדין מתנות בכלל;
  4. הסיגריות תחולקנה על ידי חבר ו' החברים או ו' הוועדה;
  5. אין להוציא כסף לסיגריות בדרך אחרת.

ואלה תולדות

שרה אשל

נולדתי באוקטובר 1918 בעיירה קטנה בשם בליניץ בבריה"מ - ברוסיה הלבנה שלאחר המהפכה. בעיירה היו בילורוסים, יהודים, פולנים ואוקראינים. היהודים מנו כמה אלפים והיוו כחצי שליט של האוכלוסייה. אפטר בהחלט להגיד שזאת היתה "עיירה יהודית". השפה הרשמית היתה, אמנם, בילורוסית אך השלטונות הקימו בית ספר לכל לאום בנפרד. לכל אחד בספה שלו. היו גם בתי ספר ליהודים וזפת הלימוד היתה יידיש. עד כיתה ד' למדתי בבית. בגיל זה רציתי להתקבל לבית הספר הבילורוסי אך לא התקבלתי - מחוסר מקום. בית הספר היהודי לא היה כל כך מאוכלס, אך בית הספר הרוסי היה מלא בני קולחוזים והכפרים בסביבה ולא רצו לתת מקום לבנים של אנשי דם. (אבי היה רב).

הורי היו אדוקים (כאמור, אבי היה רב) והעדיפו דווקא בית ספר רוסי כי סם הביקורת הרשמית (האנטי-דתית) על הגי היהודים לא היתה כל כך חזקה - לעומת בית הספר היהודי, שבו היו מקיימים במיוחד סדר פסח והיו אוכלים בו חמץ. הייתי מושפעת מהשקפת העולם הסובייטי (הייתי קרובה ל"פיונרים") אך אמרתי, שכל עוד שאני נמצאת אצל ההורים אני חייבת לקבל את דעתם.

אבי כיהן בתפקיד של רב בעיירה במשך 30 שנה. הוא למד בישיבה בוילנה וסם החתן עם אמא. אחר כך נשלח להיות רב בעיירה בה נולדתי. היו במשפחתנו 14 ילדים ואני הייתי מס' 12... היו לנו בית עם הרבה חדרים: חדר עבודה לאבא, חדרי אורחים וחדרים לילדים ואמא טיפלה בכל כמעט ללא עזרה. בחצר היו לנו: פרה, עז, חרנגולות וגן ירק - הכל לקיום שלנו.

תמיד היו הרבה אורחים בבית. העיירה שלגו יכנה על גדות נהר ואפטר היה לתת גט דק במקום כזה. היו באים מכל הכפרים בסביבה למטרה זו. תהליך נתינת הגט ערך לפחות שבוע ימים: קודם היה אבי צריך לטווח עם בני הזוג ולנסות להטכין ולווי בית. אם זה לא הצליח - היה צריך לכתוב את הגט ולתת אותו לילד לקרוא. אם הוא לא הצליח לקרוא איזה אות - היו צריכים לכתוב הכל מחדש. המשטר הסובייטי התנגד להתנוונות דתיות אך היו קומוניסטים

שהתחתנו עם נטיש שהוריהם דרשו חתונה דתית. את זה היו עושים אצלנו אחרי הצות. לכן, הבית שלנו היה תמיד מלא – גם עם עוברי אורח ותלמידים של אבא וגרו אצלנו.

הזנים בין 1925 – 1931 היו זנים של רעב בבריה"מ. באותה תקופה התחילו לחסל את המזקים הפרטיים ובעליהם חרפו הכל בכדי שלא יצטרכו להעביר את רכושם לקולחוזים. אבא לא הסכים לקבל כסף בעד ה"שירותים" שלו אך לקראת החגים היה מקבל מעטפה עם כמה רובלים. לא רעבנו ללחם; גם מסק הבית שלנו עזר הרבה. אבא היה נאמן למסטר – רק הפריע לו שלחמו נגד הדת. הוא היה בכל זאת מאד מקובל על הסובייטים ואפילו היה בוועד הפדגוגי של בית הספר.

יצאה פקודה להחרמת בתים מעל לגודל מסויים וביחנו היה כלול ברוסימה. עזבנו את הבית ויצאנו לגור בבית קטן בקצה היער. לבסוף ניצלנו מהמצב החדש: כל שבת היו טרפות בעיירה. פעם כשהאט התפטטה לכיוון ביתנו (לסער) יצאו הגויים להגן על "ביתו של הרב" ואמרו שאם יחזירו לו השלטונות את הבית – יעזרו את הטריפה. כך עשו. חזרנו הביתה.

על מספחות הורני: אמא נולדה בוילנה (פולין) למספחה ענפה. הם תפשו רחוב שלם. רובם היו סוחרים. הם היו חיים מסודרים ודתיים. אבא היה מכפר ליד מוסקבה והגיע לוילנה בכדי ללמוד בישיבה. הוא היה ממספחה של מחכילים, שרובם לא היו דתיים. להיפך – רובם היו מהפכנים: היו מעורבים במהפכת 1905 – ו-1917 ויזבו גם בבתי הסוהר. בגיל 21 היה צריך אבא להתגייס לצבא, אבל אפשר היה לפדות אותו בכסף. ההורים של אמא פדו אותו בכדי שיתחתן עם בתם. לא נתנו לה ברירה. "פיוט" פקדו עליה להתחתן איתו. סדרו להם פגישה: כל אחד הסתכל הצידה ולא ראו אחד את הזנייה. אחרי מספר פגישות נוספות ייזם אבא – התחתנו.

מכל הרחוב של מספחת אמא, יזכרתי קודם, מכל ה"חבט" הגדול, נשארו בחיים בפולניה 3 בני דוד ואלה הספיקו להגר לארה"ב. כל היתר הוטמדו על ידי הנאצים. היו, אמנם, 14 ילדים במספחתי – אך לא היתה הרגשה של צפיפות. בעת ובעונה אחת לא היו יותר מ-4-5 ילדים בחדרי הילדים. חלק עזבו את הבית ללימודים או לעבודה. היתה מצוקה כלכלית אך תמיד היתה לנו חתיכת חלה ביד (תוצרת בית), המאה שעזתה אמא וביצים מהתרנגולות שלנו. הילדים במספחתנו התחלקו לציונים וקומוניסטים (אמנם לא היו חברי מפלגה כי המפלגה לא היתה מעוניינת בבנים של אנשי דת). אחותי ניהלה חוגים במאטריאליזם היסטורי ועסקה בביעור הבערות. ההורים לא ראו בזה משהו רע: כל מה שהיה קצור בעזרה לזולת, לא הפריע להם. כמה מאחרי היו קצורים לתנועה הציונית במחתרת (הציונות היתה אסורה בערך משנת 1925). אחי הבכור הסתייך לקבוצת "החלוץ" ועלה ארצה ב-1925. בחדר אחד בביתנו היתה אחותי עם העיסוקים הקומוניסטים שלה ואחי הציוני נפגש עם חבריו בחדר הסמוך. הם הסתירו את ענייניהם אחד מהשני, ולא "הלטינו" אחד על השני.

..... הגיע זמני לעבור לכיתה י', אך לא היה בעיירה בית ספר יהודי לגיל זה (ובבית הספר הרוסי לא רצו לקבל אותי). לכן נסעתי לעיירה טולצ'ין לגור עם אחותי הנשואה וללמוד. שם נשארת יזנתייה. באותה תקופה לא היתה עלייה (חוקית) ארצה (1931), אבל לשלטונות הסובייטים היה דרוש מטבע זה והיו מוכנים לתת רשיון יציאה למי שהיה יכול להכניס מטבע דר לקופתם. מדובר היה על יציאתם של אבא, אמא ו-4 ילדים בני 8 – 15. היו הזמנות לאבא לסמט כרב בארה"ב וגם הזמנה מהרב קוק בארץ. משני המקומות היו מוכנים לשלוח את הדולרים הדרושים. אבא קיבל את רשיון ון היציאה והיינו צריכים להסתלק מהר מבריה"מ. הוא בא אלי לטולצ'ין ואמר שעולים

ארצה. לא הבנתי כלל על מה מדובר. היחה לי אפשרות לעלות ע"י הורג או להסאר עם אחותי. אמרתי לו, הללו היו מתיעצים אתי קודם ייתכן שלא הייתי עוזבת את בריה"מ - אך מיכוון שנוסעים כולם, אסע גם אני.

בבית היו הרבה ויכוחים בין האחים הציוניים ואבא. הוא לא היה ציוני. הוא האמין בצריך לחכות לביאת המשיח. ההחלטה לעלות נבעה מעלייתם של חנינים מהבנים ומתוך רצונה של אמא. בחבילה "ארץ הקודש" היחה חשובה מאד ועניין המשיח היה פחות חשוב בחבילה.

אז עלינו... והגענו לרחובות ב- 1931.

ספר עיטון

(ראשון לציון 1941)

ההוה מול העתיד

לפניה, כזנוכחתי ביטיבותיהם של בורגנים טרודי עסקים שהיו יושבים במסיבה כבודה על ענייניהם השונים והיו מאריכים להתנצח ולהתלהב על טכומים, מפעלים, הלוואות וכו' וכו' - הייתי מעוזה את פני בפניתי ומתמלאה בוז ובחילה לגבי האנשים העלובים הללו אשר... הפכו... לעבדי ממון, משועבדי עסקים...

...חלפו מאד ימים רבים. תנאי חיי, שאיפוזי, החברה הסובבת - הכל התנהג לחלוטין והנה תחבתי: עתה הגיעה העת - אני אעצב את חיי לפי רוחי ואמלט מקללת השממון. אולם -

אולם, במסחרים מקננה היא עדיין וארסה טפעפע. ישנה בחוכמו כאלה אשר עתידנו, ההתייחסות, המחק - על הכל הכלול בו - הם חזון; הם תכלית נוצצת, המאירה את עולם ההוה. אבל ישנם אחרים, כמוני, אשר אין עבורם בתכלית זו כל עידוד והתעוררות. אין בכוחם של ההכרה המהפכנית למלא את מקומה של החיבה הפשוטה, הטבעית לאדמה, לכפר, לחקלאות...

עודנו בני 20-22. דמי הנעורים גועשים וצועקים בנו. אי אפשר להיהפך לבעלי תכלית; אסור לאבד את ההוה בגלל העתיד... אין נעיד לאבד את ההוה שלנו, לוותר על תקופת החיים היקרה ביותר. זעקת חרדה עלולה לפרוץ בתוקף הרחורים כאלה...

כחפרצה המלחמה והגיעונו התשחות על הרעת מצבנו וצמצום מקורות העבודה במוסבה - ומחתי בעצם. הרהור קל, עליז פזז אז: התנאים יוקצו ויהיה מעט לחם, אולם האנשים יהיו חופשיים. עול ה"תכלית" יוסר. אפשר יהיה להיות חיי טעה. אפשר יהיה להתרוצץ בהדוות רעים וליהנות מרחב-יה'.

חיים נכזבה התוחלת. התנאים הורעו, אולם החופש לא גדל - אלא גבל. אנו אסירים עלובים: כל ימים רוויי עמל, שאין בהם כמעט ולא כלום מחוץ לזוה. אנו מטייכים לפתוח את עצמנו על הצורך בריכוד מאמצים עתה, בהוה, למען העתיד. ובינתיים - ימים עוברים, ימים חולפים... ובפה טעם מריד של אפסות... אני רוצה שידונו בעלבונם של חיי טעה. (רות)

והתגובות

תגובות ("הווה מול העתיד")

1. "בעיקבות דברים"

....בלב כל אחד מאיתנו מקנן הרצון לאטום לעולם, לראות

מקומות אמנות רבים, ליהנות בכל רמ"ח אברינו מכל רגע של חיינו הצעירים. רות הצליחה להעלות דבר פשוט בהחלט ונוקב עד תהומות. ואף על פי כן?

ואף על פי כן איך היא צודקת בהארה זו של דברים. בין המאמץ

לחייב איך הדרך קצרה. לא רצוננו בלבד עומד למבחן...הרי כל מלחמתנו היא

יצירת חברה כזו, בה יהנה מהחיים לא רק מספר קטן של אנשים...היותנו

קיבוץ - זו היא מלהמה בגורל - זהו מאמץ להסתלות עליו. לכן העמסנו על

שכמנו חפיקים רבים ועול של עבודה, הכובלים ומכבידים. זו היא אהלייה

את חושבים, שמחוץ לקיבוץ אפשר פחות להכניע למכוער בחיים.

דרכנו, כדרך כל רעיון גדול, מתפצלת בהגשמתו לפרוטות, לקטנות.

דרכנו מצטיינת בזה באופן מיוחד כי היא גם דרך חיים...לנו צפויה סכנה

רצינית של איבוד הרעיון בדרך. לכן, יש להסוב כל פעם ויש לבחון לאור

המציאות של החיים הנורח מחוצה לנו. נכון הוא השקפה לחיות. מכבידה עלינו

העבודה; איננו עובדים, על פי רוב, במקצועות אהובים עלינו. אבל, בכל

זאת, איך להוריד את ערכה היוצר של העבודה.

אנו נוכחים הרבה ערכים שאיננו נרכים הערכים האלה...דברים

פשוטים ומובנים מעצמה כגון, עזרה הדדית, השיתוף, העזרה לחולה ולמחוסר

העבודה...אמנם, לא מיצינו בכך את כל חיינו, אבל אלה ערכים שאסור לזכות

אותם, ואולי כדאיים החיים עבורם...חפיקים רבים השלנו על שכמנו כמסקנה

של השקפה עולם מסוימת, ואלה מעטירים את חיינו ונותנים טעם להאבקותנו.

אם זהו הנחינה - איך מקום לזעקה על החיים העובדים ללא טעם וללא

הנאה. (ט-ט-ט)

2. הערות (לדברי רות)

היו שני אופנים של הגיבה לרעיונותיה של רות. אחד מהם ראה

בדבריה טאריח של רעיונות זעיר-בורגניים, שאיפת בת-טובים לחופש אריסטו-

קרטי, רצון לחרוג מהמיסגרת האפורה של חיי הקיבוץ ורצון להיפוח אפקים

של יופי ודרור.

במנוח ראש ילנו אלה את התלבטויותיה ובחם הריאליזם הקיבוצי

יצביעו על התלישות ותוסר ההתאמה שבין דבריה ודרכנו הקיבוצית. לעומת

זעקתה על זרותה לרעיון העבודה ובניין המטק החקלאי ירימו אלה על נס את

הערכים הללו ויאמרו: כאן הוא היופי, חפש אותו בזאת. זאת המטרה אליה

חייב לארוג כל אדם חיי בקיבוץ - בזאת יתבטא רצון הנושח שלנו.

מסקנות הגישה הזאת ביוררותה האופות טונות וטוחרות. אין כל

נקודת מוצא משותפת בין דבריה של רות לבין חזונו הקיבוצי - לכן קיימת

סתירה בין תחושת ההוה שלנו ושללה.

התגובה הטכנייה רואה את הדברים כמסטייה מהקו. היא מלאת אהדה

למסטייה זו. היא רואה את זה כביטוי מה לכל אותם המאנויים הכמוסיה

והטמירים אשר דוכאו בתוקף המציאות הקיבוצית הקשה...זוהי סתירה אשר

האצילה קצת מאורה על דרך המלך...והמסקנה: יש לצעוד בדרך המלך, אבל

לטפח בחבילה הדרך פרחים ענוגים: ול כמיהה ליופי ודרור....

אני רואה בדבריה זל רוח ביטוי כן לזאיפות גדולות, אשר מסעירות אתלבבות הנוער החושב בימינו. יש כאן נקודת מוצא מיוחדת לכולנו, אשר חולמים על החופש והיופי כעל ערכי יסוד לל האדם - ערכים שיהוו זהות גמורה בין התחושה שלנו ובין ההכרה. אלא שרות איננה מסקנית עד הסוף....

עמוקה הכרתי ותחושת, ואין דרך אחרת להגשמתן של הזאיפות הגדולות בחביל הנוער העברי בארץ, מאיד דרכנו הקיבוצית. את תרצה להגשים את מאווייה הגדולים - אין כל ספק שהם יולידו אותה לראייה אחרת של המציאות הקיבוצית - ראייה המציאות מתוך התפישה הכוללת של המטרה.... כל החותר לחלמות אישיות חייב להצביע על דרך הגשמתן של הזאיפות הגדולות וללחום למען. רב יהיה החיוב במאמרה זל רוח אם היא לא תראה את דבריה כפיצול ובריחה מהסובב, אלא כתביעה להמטך עקבי של הרעיון עדי הפכו למעשה. אז תהיה תחושת הנאה חלמה מן המעשה האפור ולא רק עשייה מאונס עת הלב הומה ומפרפר למשהו ה"אחר"..... (לובקה)

ואלה תולדות

יחזקאל

נולדתי בבולגריה בשנת 1914, משפחתי הודי היו דורות רבים בבולגריה - בעיקר משפחת אמי. משפחתי זל אבא באה לבולגריה מטורקיה לפני כ - 4 דורות.

אבא היה, כמו רוב היהודים, סוחר, הוא סחר בכל, כולל יערות ואדמות, אך המעגלין בעסקים היתה המחלבה. היא פעלה בכפר מרכזי בהודו הקייץ: פרימיטיבית, עתויה נצרים, ללא איזוורור. אליה היו מביאים האיכרים את חלב הכבשים, זממנו עזו גבינות. אחרי מדידת נפח החלב, נעשה "הריזוס" על גבי שני מקלות עץ מתורצית: מקל לאיכר ומקל למחלבה.

האמון באבא מצד האיכרים היה מלא ומוחלט - עד כדי כך שבמין הזמן הפך להיות בורר ביניהם גם בענייני חבדה ומשפחה. כולנו קראו לו "אה יוחנן". יחס זה נחמר זמן רב - גם לאחר שהפסיק להיות בעל מחלבה. בתקופה פעולה המחלבה גרה כל המשפחה בכפר. כפר זה היה מעורב - טורקים ובולגרים - יהודים לא היו בו כלל. גדנו בבית נקי ומבריק ובהצרו היה עז דודבן עצום. היינו פורחים מתצלוח מתחת תעץ, זענפיו עמוסי הפרי הגיעו לארץ, והיינו יושבים ואוכלים את הפרי.

העיירה, יובה גדנו יתר ימות השנה, מנתה כ- 7000 תושבים: בולגרים, טורקים, צוענים וכ- 50 משפחות זל יהודים. רוב היהודים גרו בייכונה אהה זרק בודדים גרו מתוך לייכונה זו וביניהם - המשפחה שלנו. היחסים בין היהודים והגויים היו מצוינים. היה כבוד לכל אדם בתור אדם. והקהילה היהודית -

היא התחלקה לזני גויים: הציונים והלא ציונים, קרי הקומוניסטים. לאלה היתה הישפעה לא מעטה על הנוער אך החלק הארי של הקהילה היה ציוני. בגלל הרוב הציוני הזה היה כמעט בכל עיירה (יובה גדו יהודים) בית ספר עברי, יזבו למדו ב- 4 הכיתות הראשונות. רוב הטורים היו מתקהילה היהודית המקומית אך היו גם טורים מארץ ישראל.

היה בית-כנסת, כמובן, אך הדתיות של היהודים הבולגרים הייתה בעיקר לאומית. זקנים בודדים באו כל יום לבית הכנסת. היתר באו רק בטבתות וחגים ובטבתות היו פותחים את החנויות לאחר התפילות. הדתיות שלנו התבטאה באמירה על המסורת היהודית הכללית וציון החגים. גם אני למדתי בבית ספר עברי. למעשה, נהגו כך כל ילדי היהודים - כדבר מובן מאלינו - כולל ילדי הקומוניסטים. היחס של הגויים לעובדת קיומו של בית הספר העברי היה מצוייך. בכלל, היחס היה יוצא מן הכלל: פקידי ממסל גבוהים היו מבקרים בבית הכנסת בחגים היהודיים ונציגי הקהילה היהודית ביקרו בכנסיות ובמסגדים בחגי הגויים.

...הייתי בעיירה עד גיל 13. אז הייתי צריך להכריע על עתידו. רציתי מאד ללמוד רפואה או ללכת לבית ספר טכני, אך אבא החליט שאלך ללמוד בבית ספר למסחר בעיר הנמל ורנה. מאז, למעשה, לא חזרתי לגור קבע עם משפחתי.

בכיתה בוורנה היו עוד כמה ילדים יהודים שאיתם חידדתי. אחד מהם הזמין אותי לטחק כדור-עף. (בעיירה שלנו לא ידענו מה זה - שיחקנו רק כדורגל). הלכתי איתו ואיפה התקיים המטחק? כמובן - בקן הזומר הצעיר. כך זה התחיל - והחנה שנת 1928. הצטרפותי לקן התחילה בביקורים מדי פעם ואחר כך נכנסתי "עם כל הראש" והפכתי להיות איש תנועה. הקן היה, יחסית, גדול: מעל ל- 100 חניכים (מעל לגיל 12-13). החיים בתנועה העתירו אותי במובן רחב מאד: בידע ובתרבות כללית (ספרות, תיאטרון, מוזיקה ודיונים בדבריה העומדים ברומו של עולם). השקענו בקן המון - לא רק פעם ביבוע. יום יום באנו לקן ואפילו עד מאוחר בלילה. בכדי לקיים את הקן עבדנו בכל מיני עבודות: מלאכת-יד שונות, עבודות בדיקט, תיקון והידוש כסאות קלועים....

ההורים שלי ידעו, כמובן, על הפעילות התנועתית שלי וידעו שאני ממעט לבקר בבית בגלל הפעילות הזאת. התנועה הבולגרית הייתה גדולה: כ- 1000 חניכים. היא הייתה תנועה תוססת ורוב הבוגרים עסקו בהדרכה. גרעין הכשרה התארגנו מיד עם סיום הלימודים בכיתה י"ב. הייתי אז בן 18. בקוסי הייתי אצל ההורים שבוע ויצאתי להכשרה עם כל הגדוד שלי - כ- 40 איש. השנה - 1934. הכשרות היו מפורזות על פני הארץ. הן היו מ- 3 סוגים:

1. משק עצמאי של אירגון "החלוץ" - לכל תנועות הנוער.
2. משק קטן, אבל טוב.
3. משקים ממסלתיים.

3. משקים פרטיים.

עבדנו כפועלים מאורגנים, בתוך "הכשרה לעלייה לא"י". התקבלנו ועבדנו קבוצה. אני עבדתי במשק ממסלתי גדול לרביית וגידול של סוסים. המנהלים התייחסו אלינו יפה, בצורה בלתי רגילה; יחס ממש אבהי. אחרי כ- 5 חודשים במשק נקראתי לעזוב את הכפר ולעבור העירה, לפלובדב, להכשרה עירונית - לעבודה בבתי חרוטה. לא הייתי עם זמן רב ונקראתי לצאת לרכז את ההכשרות החקלאיות.

...בינתיים התחילו ההכשרות להתפורר ולחזור לערי מוצאן כי לא הייתה אפשרות של עלייה לארץ. המצב התחיל להיות חמור. אז הוחלט להקים הכשרה עירונית של התנועה בסופיה - ואלוהי הצטרפתי. מגמתנו הייתה: חיים בצוותא וקבלת הכשרה מקצועית בנגרות, מסגרות וכו'.

בסוף 1938 בא ילית מהארץ (לוי צור, חבר עין-המפרץ). "תפסנו אותו בעד הגרון" ושאלנו: "מה יהיה?" והוא ענה: "יש דרך". אז, לראשונה, שמענו על "עלייה ב'". הוא סיפר במה זה כרוך, מידת הסיכון ופרטים

נוספים. תבענו ממנו, שבחזרו ארצה, יארגן לנו עלייה כזאת. וכך באמת עשה. הגיע אליה מיוחד למטרה זו (בעצמו בולגרי) והובטחו לנו 50 מקומות!

לטלטונות הבולגריים לא נאמר דבר על הצד ה"לא חוקי" של הדבר. כל ההכנות זלנו היו חוקיות לגמרי: סודרו פספורטים לכולם.

מחוץ לנמל עגנה האניה "טייגר היל" וחס הכינו אותה להפלגה: הוציאו את כל הקרביים ובנו דרגשי עץ לנוסעים.

להורי לא יכולתי לספר שגם אני נוסע. בדרך לנמל התעכבתי אצלם בכפר אך לא סיפרתי להם על תכניו. (בדואר היו כבר מכתבים המסבירים את הכל). הקרובים שלי בסופיה ראו, אמנם, שאני עסוק באירגון המבצע אך לא עלה על דעתם שגם אני יוצא באניה זו. התשלום עבור מקום באניה היה גבוה, אך מי שידו לא הציגה – דאגו לו ב"ח" "ויצ"ו" ואירגונים אחרים. ציוד לא היה לנו – רק תרמיל לכל אחד.

עלינו על האניה בלי בעיות. היא הייתה ריקה מאדם חוץ משלושת האחדאים הארץ-ישראלים. המיפגש היה מרגש כי הם לא ידעו למה לצפות. ופתאום – קבוצה של צעירים, שמדברים כולם עברית. הקטר היה בלתי אמצעי מיד. שטנו שבוע ימים באניה של 1500 טון – לילות ירח של חודש יולי, טבחים יווניים מעולים ומזון בספע. וכך המסכנו עד בוקרשט. הם עלו 800 חלוצים מכל התנועות. אנחנו היינו כבר "בעלי בית" וקיבלנו את פניהם. היה קצת "בלגן" בהתחלה, אך הכל הסתדר במהרה.

ההפלגה ערכה 37 יום והכל כבר סופר בפרוטרוט.

כרוניקה קצרה של קיבוץ ג' עד העלייה על הקרקע בחצור

פסח 1935	-	הקמת הקומונה בתל-אביב
7 - 1936	-	גרעין הכשרה במסמר העמק
11.4.1937	-	יסוד קיבוץ א"י ג' בדאשון-לציון
15.11.1938	-	יציאת הפלוגה הראשונה לבית-גן
1941	-	איחוד עם קיבוץ ג' בולגרי
7.11.42	-	קבלת "דין התנועה" להתישב בנגב
12.5.43	-	יציאת הקבוצה הראשונה של 13 חברים לאבו-זכריה בנגב המרכזי ("גבולות")
5.1944	-	היסול סרפי של הפלוגה בבית-גן
11.1945	-	בואץ של ה"סנוניות" הראשונות של קיבוץ עליה ג' מארה"ב
11.7.46	-	יציאת הפלוגה הראשונה לעבודה ביסוד (חצור)
2.8.46	-	החלפת חברי קיבוץ ג' ב"גבולות" על ידי חברים מקיבוץ "נירים"
4.10.46	-	(א' סוכות) העלייה הרשמית על הקרקע בחצור.